

ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСНУВАННЯ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ

Г.М. Будурова

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук*

Євроінтеграція та поглиблення господарських зв'язків, вільний рух капіталів між Україною та Німеччиною, що спостерігаються останнім часом, актуалізують дослідження стану правового та інституційного стимулювання розвитку бізнесу у цих країнах. Особливий інтерес складають питання правового регулювання умов та порядку інвестування активів у новостворене підприємство у формі товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ, GmbH). Останнє, як відомо, виникло саме у Німеччині і наразі як на своїй прабатьківщині, так і в Україні залишається однією з найбільш привабливих організаційно-правових форм ведення бізнесу, що об'єднує як малі і середні, так і великі капітали.

Загалом, переваги ТОВ пов'язують із можливістю їх заснування широким колом осіб (як кількісно (від одного і без обмежень), так і статусно (фізичними та юридичним особами, резидентами і нерезидентами тощо)), досить простою системою органів управління із чітким розподілом компетенції, обмеженістю відповідальності засновників та несенням ними ризиків збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, лише у межах вартості зроблених ними внесків. Останні, як відомо, складають статутний капітал, розмір якого не обмежується і має досить гнучкі умови його наповнення та збільшення/зменшення.

Спеціальне законодавство стосовно ТОВ у ФРН представлене Законом 1892 року «Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung», який зі змінами та доповненнями діє до сих пір; в Україні ж Закон «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» набув чинності лише у червні 2018 р. і вперше запровадив ряд особливостей стосовно діяльності

та управління ТОВ (наприклад, щодо корпоративного договору, виключення учасників та ін.).

Аналіз змісту цих законодавчих актів дозволяє виділити ряд подібних стандартних кроків, необхідних для заснування товариства – підтвердження правосуб'єктності засновників, формування установчих документів та статутного капіталу, відкриття рахунків, визначення місцезнаходження офісу, державну реєстрацію. Проте іноземцями, що у такий спосіб інвестують кошти, мають бути дотримані приписи і, власне, інвестиційного законодавства країни-заснування, які, окрім митних та облікових процедур, можуть містити більш жорсткі обмеження і навіть заборони. Так, наприклад, ч. 3 ст. 7 Закону України «Про режим іноземного інвестування» встановлює, що Законами України можуть визначатися території, на яких діяльність іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями обмежується або забороняється, виходячи з вимог забезпечення національної безпеки [1].

Не маючи змоги детально зупинитись на порівнянні правового статусу ТОВ в Україні та Німеччині, звернемо увагу на ряд цікавих моментів.

Українським законодавством мінімальний розмір статутного капіталу ТОВ не встановлений. А мінімальний розмір статутного фонду, передбачений ч. 1 ст. 5 GmbH, є досить значним і складає 25000 євро. До моменту реєстрації GmbH у статутний фонд повинно бути внесено не менше половини його розміру, при цьому кожен з учасників має внести не менше 25 відсотків свого вкладу. (ч. 2 ст. 7 GmbH). Строк для внесення вкладів у повному обсязі німецьким законодавством – на відміну від українського – не передбачений. У випадках, коли на момент реєстрації статут GmbH оплачено лише частково, питання щодо внесення залишків вкладів учасників вирішується зборами учасників. Законодавством Німеччини не встановлено строку для прийняття такого рішення зборами [2].

Натомість, за українським законодавством кожен учасник товариства повинен повністю внести свій вклад протягом шести місяців з дати державної реєстрації товариства, якщо інше не передбачено статутом (ст. 14). Якщо учасник прострочив внесення вкладу чи його частини, виконавчий орган товариства має надіслати йому письмове попередження про прострочення та встановити додат-

ковий строк для погашення заборгованості, який не може перевищувати 30 днів.

Наслідки невиконання цього обов'язку є достатньо жорсткими, адже загальні збори учасників можуть прийняти одне з таких рішень: про виключення учасника товариства, який має заборгованість із внесення вкладу; про зменшення статутного капіталу товариства на розмір неоплаченої частини частки учасника товариства; про перерозподіл неоплаченої частки (частини частки) між іншими учасниками товариства без зміни розміру статутного капіталу товариства та сплату такої заборгованості відповідними учасниками; про ліквідацію товариства (ст. 15 Закону України про ТОВ).

Слід відзначити, що для німецьких громадян бар'єри щодо мінімального статутного капіталу можуть бути подолані шляхом звернення до заснування *Unternehmergesellschaft* або *UG (Limited)*, яке вважається «mini-GmbH». Основною характеристикою *UG* є мінімальний депозит капіталу в 1 євро (хоча рекомендовано 1000 євро), що робить тип компанії більш гнучким. *UG* буде перетворюватися на *GmbH* після першого прибутку у 100000 євро, з якого 25% слід утримувати в резерві капіталу. Після того, як резерв капіталу досягне 25000 євро, *UG* може бути конвертований [3]. Відповідне правило, на нашу думку, є одночасно сприятливим і для засновників, що одразу не мають змоги закумулювати достатньо капіталу, проте мають можливість розпочати господарську діяльність, і для кредиторів товариства – поступове збільшення резервного капіталу посилює гарантії своєчасних та повних розрахунків із ними.

Звичайно, ТОВ, будучи класичним підприємством з об'єднання капіталів, на відміну від об'єднань осіб, значно менше залежить від бажання/небажання засновника здійснювати певні дії на користь товариства, хоча відмова чи об'єктивна неможливість реалізовувати свої корпоративні права часом може значно ускладнити функціонування товариства. З огляду на це, досить корисним, на нашу думку, є допустимість німецьким законодавцем існування корпорації без учасників (*Keinmanngesellschaft*): якщо, наприклад, ТОВ, котре має одного учасника, залишається без власника (цього учасника) внаслідок його смерті та відсутності спадкоємців, то 100 % частки майна переходить до самого товариства. Цей принцип також має назву «ТОВ не помирає» – «*die GmbH stirbt nicht*» [4, 29]. В Україні новим Законом про ТОВ передбачений перехід частки у

власному статутному капіталі до товариства за умови, що на день такого придбання товариство сформує резервний капітал у розмірі ціни придбання викупленої частки. Проте, така міра є тимчасовою і застосовується за згодою усіх засновників лише з метою недопущення зменшення розміру статутного капіталу, адже за приписами ч. 4 ст. 25 Закону ТОВ зобов'язане здійснити відчуження такої частки відплатно не пізніше ніж через один рік з дня придбання частки. Смерть же єдиного засновника, що не має правонаступників, в Україні наразі спричиняє припинення ТОВ.

Підсумовуючи, відзначимо поряд із подібністю заснування ТОВ за українським та німецьким законодавством, більшу гнучкість, пристосованість останнього до змінних умов господарювання, викликану намаганням збалансовано підійти до забезпечення інтересів і засновників (учасників), і кредиторів ТОВ та апробовану протягом тривалого часу. Українському новітньому законодавству ж про ТОВ, попри його прогресивність, необхідно пройти шлях підтвердження наявності ефективних механізмів захисту інтересів учасників відповідних правовідносин, попередження виникнення корпоративних конфліктів та нестандартних (часом патових) ситуацій та спорів.

Література

1. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради України, 1996, № 19, ст. 80.
2. Сівцов В. Про деякі особливості правового регулювання товариства з обмеженою відповідальністю в Німеччині. URL. <https://cgra.com.ua/novini/pro-deyaki-osoblivosti-pravovogo-regulyuvannya-tovaristva-z-obmezhenoyu-vidpovidalnistyu-v-nimechchini/>
3. Відкрийте компанію в Німеччині / URL. <https://uk.intercompanysolutions.com>
4. Altmeppen H., Roth G.H. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH): Kommentar. 4. Aufl. – München, 2003. – 1359 s.